

Český jazyk pro 6. ročník ZŠ a primu víceletého gymnázia (Fraus)

Vendula Kůtová

Katedra českého jazyka a literatury PdF UP v Olomouci

KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R. *Český jazyk pro 6. ročník základní školy a primu víceletého gymnázia*. Plzeň : Fraus, 2003. 136 s. ISBN 80-7238-206-3

V polovině minulého roku představilo nakladatelství Fraus první dva učebnicové komplety ze souboru ročníkových učebnic pro 6. ročník základních škol a primu víceletého gymnázia: učebnici českého jazyka a antologii textů (*Čítanku*). Autoři obsahově respektují dosavadní Standard základního vzdělávání. Ten by však měl být v budoucnu nahrazen připravovaným Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, který slučuje jednotlivé vyučovací předměty do vzdělávacích celků a tematicky je zastřešuje. Dle nově navržené koncepce je předmět český jazyk (společně s výukou cizích jazyků) součástí vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, zatímco literatura má blíže k oddílu Umění a kultura.

Nakladatelství dále připravuje společné vydání učebnic přírodovědných předmětů (zeměpisu, přírodopisu a fyziky), spadajících do tematického celku *Člověk a příroda*, a učebnic dějepisu, které spolu s občanskou výchovou (již vydanou) reflektují vzdělávací komplex *Člověk a společnost*.

Publikace *Český jazyk a Čítanka* uplatňují principy učebnic cizích jazyků, jež obohacují knižně zpracované učivo o poslechová cvičení. Kompletní sadu tedy tvoří vlastní učebnice, pracovní sešit, příručka učitele a audionahrávky (audiokazeta + CD). Níže se zaměřím pouze na soubor příruček pro vyučování českého jazyka. *Čítanka* (Lederbuchová, L., Beránková, E.), i když je svou strukturou a designem velice blízká učebnici českého jazyka, obsahově koresponduje se společenskými a uměnovědnými obory a zaslouží tak vlastní pozornost.

Učivo v učebnici je, dle učebních osnov, členěno na tematické okruhy *Tvarosloví, Skladba, Zvuková stránka jazyka, Rozvrstvení národního jazyka, Jazykověda a její složky a Komunikace a sloh*. Oproti klasickým učebnicím však osvojování poznatků neprobíhá pouze v rámci daného předmětu, ale díky spolupráci s dalšími obory se žák vzdělává komplexně.

Každá strana je členěna na hlavní text, výkladový i procvičovací, a jak píše autoři, „tzv. lištu“, která má za úkol motivovat žáky, organizovat další činnost,

vysvětlovat neznámé pojmy, uplatňovat mezipředmětové vztahy (se společenskovědními i přírodovědnými obory), posilovat schopnost komunikace atd. Cvičení a úkoly k jednotlivým tématům podněcují děti k přemýšlení v souvislostech, k práci s nejrůznějšími informačními zdroji a k aplikaci získaných vědomostí i vlastní zkušenosti. Součástí struktury učebnice je i rejstřík, jak jmenný, tak věcný, který usnadňuje orientaci v textu.

Učivo je koncipováno na způsob problémového získávání poznatků, čemuž napomáhá jeho grafické zpracování a obrazový aparát. Autoři používají fotografie význačných osobností i uměleckých objektů, barevné reprodukce výtvarných děl, dějepisné a zeměpisné mapy, schémata, diagramy i tabulky, které umožňují doplňovat probírané jazykové jevy přímo do textu.

Učebnice usiluje rovněž o rozvoj funkční gramotnosti čtenáře. Spolu se zobrazením českých i cizojazyčných jazykových příruček a popisem jejich funkce obsahuje odkazy i na jiné mediální informační prameny či instituce. Žák se tak učí aktivně účastnit společenského života a přiměřeně ke své jazykové úrovni argumentovat a polemizovat, měl by být schopen porozumět textům vyhlášek, úředních dopisů, návodů k použití atd.

Dalšími pomocnými příručkami jsou pracovní sešit, který doporučují tvůrci k důkladnému procvičení učiva, a audionahrávky, jež jsou společné pro český jazyk i literaturu. Obsahují, jak píše autoři, kromě ukázek nářečí, obecné češtiny, lidových písní, vzorových popisů i hudební ukázky kontextově spjaté s literárními texty a vzorové recitace.

Hlavní náplní příručky pro učitele jsou správná řešení jazykových úkolů, odpovědi na problémové otázky na liště, kopírovatelné předlohy dalších diktátů, pravopisných cvičení i jazykových rozborů, témata pro mluvní cvičení, náměty pro domácí práci, ale i návrh časově-tematického plánu, který mohou učitelé přizpůsobit potřebám vlastní výuky. Výhodou této pomůcky je, že stránkově koresponduje s učebnicí a urychluje tak vyhledávání.

Mohu konstatovat, že autorky Krausová - Teršová poskytly učitelům i žákům českého jazyka podrobný, systematicky zpracovaný vzdělávací pramen. Ten se pozitivním způsobem podílí na celkovém formování osobnosti studentů a pedagogy podněcuje ke vzájemné odborné spolupráci, čímž napomáhá překračovat hranice jejich základní profesní kvalifikace.